

Št. dokumenta: D-18-23

Zagorje ob Savi, 14. november 2023

Ministrstvo za podnebje, okolje in energijo

Langusova 4

1535 Ljubljana

gp.mope@gov.si, alenka.cof@gov.si

Zadeva: Pripombe na Strokovno podporo utemeljitvi odstopanja od okoljskih ciljev v skladu s 56.členom Zakona o vodah v postopku sprejemanja DPN za HE Suhadol, Trbovlje, Renke

(IzVRS za naročnika HSE Invest, Ljubljana, julij 2023; v nadaljevanju Podpori)

Prvo opažanje, ki bi prav lahko bilo tudi edino, ki bi zadostovalo za to, da se odloči, da utemeljitev izjeme v skladu z določbami 56. člena Zakona o vodah ni mogoča je, da poseg ne zadosti 5. alineji 56.člena [Zakona o vodah](#): *»Določitev izjem za posamezno vodno telo ne sme ogroziti doseganja ciljev, ki se nanašajo na dobro stanje ali dober ekološki potencial voda na drugih vodnih telesih znotraj istega vodnega območja, za katere izjema ni določena.«*

V pregledu predložene *Strokovne podporo utemeljitvi odstopanja od okoljskih ciljev v skladu s 56.členom Zakona o vodah v postopku sprejemanja DPN za HE Suhadol, Trbovlje, Renke* smo naleteli na nekatere nedoslednosti, ki jih pripisujemo pomanjkljivi dokumentaciji, ki jo je imel na voljo pripravljavec. Vsled tega pojasnjujemo, da naše pripombe nikakor ne letijo na strokovnjake IzVRS, temveč izključno na pomanjkljivo dokumentacijo, ki so jo imeli na voljo. Sklepamo, da prav iz pomanjkanja dokumentacije (ali celo morda dejstva, da pri pripravi niso imeli npr. sogovornikov iz občin, kjer se HE načrtujejo) izhaja enostransko obtežena skupna ocena, ki jo zapišejo v svojem zaključku. Naše pripombe sledijo v nadaljevanju besedila in se nanašajo na strani in odstavke poročila.

Str.5, 2.ods.:

Podpora navaja: *»so koristi posega, ..., za zdravje in varnost ljudi ali trajnostni razvoj večje od koristi dobrega ekološkega stanja za okolje in družbo«*. Stavek ni logičen. Zdi se namreč, da so na eni strani tehtnice zdravje, varnost, trajnostni razvoj in izgradnja HE, na drugi strani tehtnice pa dobro ekološko stanje za okolje in družbo. Znano dejstvo je, da so zdravje, varnost, trajnostni razvoj in dobro ekološko stanje medsebojno povezani oziroma po definiciji trajnostnega razvoja soodvisni, in zatorej vedno na isti strani tehtanja. Ravnotežje v naravi je namreč nujen predpogoj za zdravje in varnost ljudi. Drugi strani tehtnice torej ostane samo izgradnja HE z devastacijo naravne reke in elektrika, ki jo bodo proizvedle.

Ob tem se poraja vprašanje, ali obstaja izračun, v koliko letih se bo izenačila energija, ki jo bodo elektrarne proizvedle in energija (vgrajena v materiale, delo in energijo), ki jo bo zahtevala njihova izgradnja in vsi vzporedni prilagoditveni posegi (elektrovodi, premiki cesti in tirov, mostov, kanalizacije, pešpoti, oporni zidovi, ...). Ali bo preračunano obdobje preseglo življenjsko dobo elektrarn? Pri vplivih na okolje je potrebno upoštevati še količine TGP zaradi gnitja za jezom in vzdrževanja, saj je podnebju "vseeno" od kje pridejo emisije. Takšne celovite LCA analize nismo zasledili med obsežnim gradivom.

Str.5, 3.ods.:

Podpora navaja:« *Pri tem se je treba zavedati, da se vrednostne lestvice in razmerja med različnimi interesi na podlagi novih dognanj ali nepredvidenih dogodkov v času lahko spreminjajo*«. Se strinjamo, vrednostne lestvice se s časom spreminjajo, praviloma tako da neokrnjena narava z zdravim bivalnim okoljem, ki ga prinaša, vse bolj dobiva na vrednosti, torej je zato potrebna previdnost pri posegih v ekosisteme.

Str. 7:

Omenja se HE Mokrice, ki pa nimajo gradbenega dovoljenja, in podobni stvarni pravni argumenti veljajo za načrtovanje HE na srednji Savi.

Str.15, odstavek A. Ekološko stanje

Podpora izvaja ocenjevanje vpliva na ekološko in kemijsko stanje na podatkih o oceni stanja iz *Načrta upravljanja voda 2016-2021* in presoji vpliva na okolje. Pri tem se sklicuje na to, da naj bi 56. člen Zakon o vodah ne predvideval izvedbe postopka utemeljitve odstopanja zaradi poslabšanja kemijskega stanja voda, tako površinskih kot podzemnih, zato le to ni vključeno v ocenjevanje. Menimo, da gre za napačno tolmačenje 56. člena zakona o vodah, dobro stanje ali dober ekološki potencial voda sta namreč neobhodno povezana z njenim kemijskim stanjem, zato enega brez drugega praktično ni mogoče obravnavati. Na tem mestu bi bilo torej treba v oceno zajeti tudi vse izlužene težke kovine, ki se bodo iz sedimentov ne samo Bobna ampak tudi Kotredeščice (izcedki iz deponij jalovine opuščene in ne saniranega rudnika antimona) ki so arzen, svinec, cink, glej: <https://www.zagorje.si/post/473508>), nalegle v akumulacije in se prej ali slej znašle v pitni vodi v Zagorju (vodni vir Vrtina Sava z izdatnostjo 30 l/s je rezervni vodni vir za zagorski javni vodovodni sistem in leži par deset metrov gorvodno od mostu čez Savo proti Zagorju).

Str.19, 1. odstavek

Podpora zapiše »*iz ekološkega vidika so v prvi vrsti zelo vredni dolgi prostotekoči in neovirani odseki*«. Na tem mestu želimo poudariti nelepo resnico, da lahko Vlada z umestitvijo ene same dobro locirane HE na reko, te odseke za vedno prekine in tako močno olajša lociranje novih HE, kar pa bi imelo grozljive ekološke posledice.

Str.19, 4. odstavek

Podpora zapiše »še vedno se ugotavlja, da je učinkovitost prehajanja, predvsem za ne salmonidne vrste, razmeroma nizka, še posebej v smeri gorvodno«. Stavek ne potrebuje posebne razlage. Jasno je, da vsi omilitveni ukrepi skupaj, ne bodo pripeljali niti do zadostnega prehajanja rib, kaj šele druge rečne favne. Pri tem je pomembno spomniti na vsem znano dejstvo, da je izgradnje HE drastična sprememba na reki, da bi spremenjeni fizikalno kemijski pogoji vode povzročili močno osiromašenje in spremembo sestave organizmov, ki so danes v reki. Tako porušeno ravnotežje je nemogoče vzpostaviti nazaj. V primeru izgradnje HE na danes prosto tekočem odseku reke je govorjenje o omilitvenih ukrepih zgolj sprenevedanje. Preprosto dejstvo je, ga govorimo o tem ali naravno reko (in z njo povezano podtalnico) uničiti zaradi proizvodnje neke količine električne energije ali ne.

Str.24 poglavje 2.3.1. Oskrba s pitno vodo

Ustavna pravica zahteva posebej skrben pregled. Podpiramo, da je ta vidik določen z enkrat večjo utežjo kot ostali vidiki. V Podpori je spregledano zajetje pitne vode Vrtina Sava (Vodno dovoljenje št. 35527 -161 12013-12 (Povezava 35504-48/2003) z dne 9.7.2014; Vrtina Sava (2-11891): Gauss-Krugerjeve koordinate Y = 499 578; X = 108 313; parc. št. 316/2, k.o. 2708 Rodež; veljavnost do 30.6.2044). Lokacija vodnega vira na neposrednem vplivnem območju zaradi dviga gladine reke Save in vzporednega dviga podtalnice, kar bi vodilo v vdor podtalnice (obogatene s težkimi kovinami, ki jih bo v sediment nanosila Kotredeščica) v vodonosnik.

Str.34 in 35, poglavje 3.2.1. naravno stanje

Ocena 0.75 ni pravilna. Dobro ekološko stanje z visoko ravno zaupanja dejansko pomeni zelo dobro ekološko stanje. Dejstvo je razvidno tudi iz slike 10, na strani 37, ki razlaga, da je Sava praktično na izviru v enako kvaliteti ekološkega stanja, kot je v soteski predvidenih HE. Je pa jasno vidno rdeče stanje, v katerega Savo pahnejo obstoječe HE. Prehod iz zelene označenega odseka (preko dveh rumenih in oranžnega) v rdeč, je vsekakor poslabšanje za več kot en razred. (Poleg tega se zaradi obratovanje HE lahko z gotovostjo pričakuje, da se bo ekološko stanje poslabšalo za več kot en razred, ocena bi se morala glasiti 1,0. Poleg tega bi se v oceni nujno moralo upoštevati tudi poslabšanje kemijskega stanja, ki seveda neposredno vpliva na ekološko stanje (glej pripombe za str.15). Postavi se vprašanje, za koliko razredov se je poslabšalo ekološko stanje Save dolvodno po npr. izgradnji verige HE na spodnji Savi.

Str.40 poglavje 3.2.4

Prostorska dimenzija vplivov je ocenjena z 0. To je nemogoče in je očitno napaka, ki jo je nujno popraviti.

Str.41, poglavje 3.3.1 oskrba s pitno vodo

Vplivi so ocenjeni z nič. To je nemogoče (glej npr. Vrtina Sava, vir pitne vode za Zagorje in njene vodovarstvene pasove)! Ocenjevalec naj pridobi dokumentacijo z vseh treh zasavskih Občin (tudi rezervoarji za Trbovlje so nad reko Savo, dolvodno od TET pa je črpališče za Dobovec). Poleg

tega so vodovodne cevi verjetno speljane pod mostom, to so neposredne nevarnosti za vodooskrbo. Na vodovarstvena območja bo vplival tudi dvig podtalnice in spremenjeni odtočni režimi spremljajočih vodotokov. V Atlasu okolja vsi vodovarstveni pasovi niti niso vrisani (pri vnašanju kart je prišlo do pomot) jih pa je juno upoštevati pri oceni.

Str. 41, 42 Poglavlje 3.3.2

Nemogoče, da načrtovane HE ne bi vplivale na habitate Nature 2000 (ocenjevalec vplive oceni z 0). Načrtovane HE so praktično znotraj Nature 2000 (kmetje imajo na razglašeni območjih težave pri dovoljenjih za izgradnjo hleva, država pa v to isto območje takole brezbrizno umešča HE). Dvigi gladin vodotokov, spremembe nivojev podtalnice, spremembe izdatnosti stalnih izvirov, spremembe mikroklimе, velike hidromorfološke spremembe, zamuljenost dna, preureditve brežin, pojavljanje megle, spremenjeni dostopi do vode, to vse bo močno spremenilo habitate in posledično pojavnost vseh vrst, ki tvorijo ravnotežje v tem območju, ravnotežje, ki je bilo prepoznano kot naravno pomembno in dragoceno območje in zato vključeno v Naturo 2000. Ne bi bil samo kačji pastir tisti, ki bi reagiral na tovrstne spremembe, odzvale bi se vse prisotne vrste, zato bi ocena tega poglavja morala biti 1,0.

Ocena zapisana na str 42., da načrtovana HE ne bo imela bistvenega vpliva na habitate je napačna in nestrokovna. Načrtovane HE ne bodo imela bistvenega vpliva samo »na habitate vodno-ekološko pomembnih/občutljivih vrst ali genetsko pomembne populacije« ampak na celoto vseh vrst, ki tvorijo Naturo 2000. Postavlja se vprašanje, zakaj tabela obravnava samo »habitata vodno-ekološko pomembnih/občutljivih vrst ali genetsko pomembne populacije« in ne Nature 2000 kot ranljive naravne celote.

Menimo še, da je potrebno opraviti celovito presojo vplivov na okolje za celotno načrtovano verigo srednjehavskih HE (9-12 HE) in da je obenem nujno potrebno v okoljskem poročilu presojati **kumulativen vpliv vseh obstoječih in načrtovanih HE na Savi** na okolje (in naravo) ter ne samo vpliv HE Renke, HE Trbovlje in HE Suhadol brez upoštevanja že obstoječih (in načrtovanih) HE. Le tako bo dejansko mogoče izluščiti pravo ter objektivno sliko o tem, kaj bi za reko Savo in njeno okolje pomenile nove hidroelektrarne.

Str.42, 43 Biotska raznovrstnost

Ocenjevalec vplive na zavarovana območja narave oceni z 0, kar je praktično neverjetno. Če na območju Nature 2000 izkoplješ manjši ribnik ali poseješ polje sončnic, to že pomeni vpliv na biotsko raznovrstnost, medtem ko vpliv HE ocenjevalec oceni z 0 (ni vpliva!).

Gradnje zbiralnikov za energetske namene je v Naturi 2000 prepovedana z razlogom. In vendarle ocenjevalec oceni, da so »mišljeni zaradi preprečitve gradnje vodnih zbiralnikov za energetske namene za potrebe črpalnih hidroelektrarn«. Ni na ocenjevalcu, da bi predpostavljaj in ugibal kaj je bilo mišljeno pod to prepovedjo. Prepoved je jasna, vodni zbiralniki za energetske namene v Naturi 2000 so prepovedani. Vodni zbiralniki vseh vrst in vseh velikosti. Tudi jezovi za HE.

Str.45, poglavje 3.3.6

Ocenjevalec navaja, da naj bi se z načrtovanimi HE na tem odsekih zmanjšala erozijska ogroženost in pri tem navaja karte z označenimi območji. Navajamo, da gre pri teh območjih za strma pobočja nad železnico in nad cesto, nikakor ne za same brežine vodotoka. Pa tudi če bi šlo zanje, brežine v svoji naravni obliki vztrajajo stoletja, ni razloga, da bi jih po vsem tem času morali umetno utrjevati in s tem dejansko ogroziti erozijsko stabilnost dol vodnih brežin. Ocena 0,5 je napačna in neutemeljena. Še več, predvideni poseg erozijsko ogroženost strmih bregov nad sotesko Save povečuje, saj bo namočen teren v bazi pobočij (zaradi predvidenega dviga podtalnice) destabiliziral temelj pobočij, pa tako v povezavi z vlago in meglo kot posledicama posega, in posledično namočeno gornjo plastjo ali zemljine oziroma povečal razpoklinsko poroznostjo kamnin, kvečjem sprožil nove erozijske pojave, ogrozil prevoznost cest in železnice. Že danes zahtevno varovanje pobočij nad cesto Litija-Hrastnik bi s predvidenim posegom postalo še zahtevnejše. Na tej cesti je kamnje nekaj običajnega, prav tako se na tem odseku železničarji srečujejo z vedno novimi zahtevnimi varovanji. Predvideni posegi, bi erozijske procese nedvomno pospešili. Zanimivo bi bilo vedeti, kaj o načrtovanem posegu in z njim povezanimi višjimi stroški za vzdrževanje dveh pomembnih prometnih povezav meni Ministrstvo za infrastrukturo.

Str.46, poglavje 3.3.7

Ocenjevalec ugotavlja, da načrtovani posegi ne bi vplivali na samočistilno sposobnost Save in vpliv oceni kot 0. Ocena je napačna, zmanjšane kisikove razmere, počasnejši pretoki in odsotnost aktivne obrasti brežin bodo samočistilno sposobnost vodotoka močno zmanjšale. V Savo se ne iztekajo samo naštetih tri čistilne naprave in dva industrijska izpusta (rudnik in petrol). V Savo se preko pritokov iztekajo odpadne vode (očiščene ali neočiščene) kompletne zasavske industrije, med katerimi so tudi IPPC zavezancev (ETI, TKI, nekdanji IGM, bencinskih servisov je skupaj 7,...). Sava je že danes močno obremenjena, manjša ozračnost bo pripeljala do gnitja in premalo ozračene vode tako na tem odseku, kot tudi dolvodno. Kumulativno z ostalimi obstoječimi ali načrtovanimi HE na Savi, bi to lahko pripeljalo do mrtve reke od Zagorja navzdol. Pri ozračnosti niso pomembni samo pretoki, ki jih omenja ocenjevalec, pomemben je sam tok in njegove značilnosti npr, brzice, ki vnašajo kisik v vodo.

Ocenjevalec očitno tudi sam dvomi v natančnost ocene (čeprav vpliv pogumno oceni z 0), ko zapiše, da v primeru, da se kasneje ugotovi, da bo vpliv na samočistilno sposobnosti negativen, bo treba predvideti določene ukrepe (ozračevanje, preprečitev vnosa hranilnih snovi iz gorvodnih območij,...) torej se pričakuje potreba po zahtevnih in težko izvedljivih ukrepih. Npr. ob vse pogostejših poplavih, bo vnos hranilnih snovi v reko vse večji, preprečitev vnosa iz gorvodnih območij pa praktično nemogoča. Ali to pomeni, da bi v morebitni situaciji, ko bi HE že stale, pa bi se naknadno ugotovilo, da kisika v vodi ni dovolj, ukrepi pa so neizvedljivi, pač sprijaznili s tem, da je že kar je in bo reka pač nagnita?

Ne pozabimo na brzice pri Prusniku, ki so turistična atrakcija in spoštovanja vredna naravna danost, kjer je speljana [naravoslovna](#) učna pot. Malo verjetno, da bodo turisti fotografirali betonske oporne zidove in HE. Debata o povečanem turizmu je neumnost, nihče se ne bo sprehajal, da bi občudoval mrtvo reko in sproti tvegaj, da mu na strmih vlažnih pobočjih v megli

spodrsne v vodo. Tudi obetane kolesarske poti ob vedno potencialno nevarni reki, pomenijo bolj grožnjo javni varnosti kot rekreativni presežek.

Str.47, poglavje 3.3.9 kopalne vode

Pod zagorskim mostom pri otočku je kopališče že vsaj 60 let. Prav tako ribolovno mesto. Naj se preverijo karte in dokumentacijo tudi v lokalnih skupnostih. Ocena ne more biti 0, ker kopanje tu po predvidenih posegih, pač ne bo več mogoče.

Str.48, poglavje 3.3.10 druga posebna raba vode

Ocenjevalec ugotovi, da je vzdolž predvidenih HE veliko podeljenih vodnih pravic za lastno oskrbo s pitno vodo, katerih izdatnost je v sušnih obdobjih odvisna od vodnatosti in gladinskega stanja reke Save. Torej priznava, da so za pitne vode vir podtalnica in reka Sava na tem območju povezane v en sistem. Kje so tukaj vidne spremenjene kemijske kvalitete reke Save, ki jih bodo občani posredno dobili v svoje kozarce? Kje je tukaj upoštevana manjša samočistilna sposobnost in kje je arzen, ki so bo iz Kotredeščice stekel v sedimente in posledično v vodnjake? Ocenjevalec navaja pozitivne vpliva zaradi dviga gladine podtalnice. Učinek ni pozitiven. Dvig podtalnice lahko sprva celo pomeni preusmeritev obstoječih vodnih žil in presušitev vodnjakov. Poleg tega se lahko zgodi, da bo sčasoma gladina podtalnice padla pod nivo, ki ga poznamo danes. To bi z gotovostjo pomenilo usahnitev vodnjakov in vrtin. Načrtovane HE bi torej lahko pomenile izgubo obstoječih virov pitne vode in znatno poslabšanje njenih fizikalno kemijskih in mikrobioloških parametrov. V primeru manjše prezračenosti reke Save pa se prav lahko zgodi, da voda iz obravnavanih vodnih virov ne bo več pitna (vključno z vodo iz Vrtine Sava v Zagorju, ki zadostuje za oskrbo približno polovice mesta).

Str. 49, poglavje 3.3.11 splošna raba voda in vodnega okolja

Včasih se zdi, da se ena in ista poglavja, ki bi doprinesla točke v prid izgradnje HE ocenjujejo večkrat. Zatorej ponavljamo, načrtovana HE nima nobenih pozitivnih učinkov na splošno rabo vode in vodnega okolja. Noben učinek na danes naravno tekočo reko Savo ne more biti bolj pozitiven, kot bi bil učinek ohranitve obstoječega stanja. Če komunalna infrastruktura potrebuje posodobitev, se ta lahko izvede samostojno brez uničenja vodotoka. Zmanjšanje emisij naj se obravnava v istem stavku z emisijami, ki bi nastale pri postopkih načrtovane izgradnje HE, vseh spremljevalnih aktivnosti, transporta materiala in izdelave gradbenih materialov. Omemba območij rekreacijskih dejavnosti je zavajanje. Rekreacija v meglenem okolju spolzkih terenov v območjih načrtovanih HE je grožnja javni varnosti. Predvidevamo, da več kot območij kvalitetne rekreacije lahko pričakujemo tabel z napisi »prepovedano zadrževanje na območju vodotoka«.

Kajakaška proga že obstaja, divja, naravna in lepa. Obet vzpostavitve umetne kajakaške proge in jo opisati kot pozitiven doprinos k splošni rabi vode je zaničevanje narave in kajakašev. Kljub temu ocenjevalec doprinos oceni z vsemi možnimi točkami.

Velik problem za rekreacijske dejavnosti lahko predstavljajo tudi nenadne in hitre spremembe pretoka v reki zaradi delovanja HE; skrajni primer posledice tega je bila lanska utopitev dečka v

Soči zaradi nenadnega povečanja pretoka.¹¹ **Vidik varnosti rekreacije** mora biti upoštevan pri vrednotenju vplivov HE.

V okviru vpliva na materialne dobrine so omenjene le ribogojnice in komercialni ribniki. Izpostavljamo, da je srednja Sava s pritoki ribolovno oz. ribiško območje v upravljanju koncesionarjev (ribiške družine, Zavod za ribištvo Slovenije). **V gradivu ni nikjer izpostavljen vidik vpliva HE na ribolovne vire, ribolov, gojitvene potoke, rezervate in splošno ribiško upravljanje.** Predlagamo, da se v okoljskem poročilu jasno ovrednoti in analizira tudi ta vpliv.

Turizem:

Turisti večinoma občudujejo neokrnjeno naravo, posebnosti/redkosti v naravnih okoljih npr. slapove, pragozdove, divje soteske, ... zbirke umetniških del in zgodovinske spomenike. Turizem v Zasavju se krepi. Danes turisti fotografirajo tudi naše stare mostove in brzice pri Prusniku. Težko verjamemo, da bodo turisti prihajali v Zasavje fotografirat betonske oporne zidove in HE. Debata o povečanem turizmu, ki naj bi ga prinesle načrtovane HE je zavajanje. Nihče ne bo prihajal v Zasavje občudovat mrtve reke in reguliranih brežin. Le kdo se bo sprehajal nad regulacijami (na lastno odgovornost, seveda) in sproti tvegal, da mu na strmih vlažnih pobočjih v megli spodrsne v vodo. Tudi obetane kolesarske poti ob vedno potencialno nevarni reki, pomenijo bolj grožnjo javni varnosti kot nek rekreativni presežek.

Ker se domnevno pozitivne vplive na kakovost bivanja prebivalcev in razvoj turizma v regiji navaja pri Utemeljitvi izjeme prevlade javne koristi, pričakujemo, da bo izvedena analiza tovrstnih vplivov na kakem obstoječem primeru (npr. HE na spodnji Savi). Analiza naj zajame teme, ki so zajete v Utemeljitvi izjeme:

- varna, doživljajska, večnamenska raba prostora na območjih akumulacij HE
- povečan potencial za turizem, šport in rekreacijo na območjih akumulacij HE
- obisk / zasednost privezov za čolne, novih otokov in prodišč (kopališč), opazovalnic za ptice, pešpoti, piknik prostori,...) na območjih akumulacij HE

Str. 51

Ocenjevalec zaključí, da bi bile koristi HE za varnost in zdravje ljudi ali trajnostni razvoj večje od koristi, ki jih zagotavlja dobro ekološko stanje voda. Ob upoštevanju vseh razpoložljive dokumentacije in zapisanih pomislekov menimo, da je ocena napačna. In da gradnje in načrtovanje HE po pogoju 1b nikakor ni utemeljena.

Str.52. zaključek

Komentarji ocenjevalca niso na mestu. V strokovno podporo utemeljitvi odstopanja ne sodijo predpostavke in izvajalcu predvidene HE (ugibamo, da bi se na javni razpis lahko uspešno prijavilo tudi kitajsko podjetje, pa iz Slovenije uporabilo samo poceni pesek iz naših kamnolomov). Prav tako predmet ocene niso predpostavke o dobavljivosti komponent za vzpostavitev alternativnih elektrarn ali energetske neodvisnosti Slovenije. Okoljske vplive imajo življenjski cikli vseh komponent za vse elektrarne, ne samo tiste ki niso HE.

Pa še komentar na nenavaden zadnji odstavek, ki v neprepoznani povezavi na predvidene HE, omenja vire, ki jih lahko Zemlja obnovi v enem letu. Izgradnje predvidenih HE, na navedeno dejstvo ne prinese drugih sprememb kot negativne. Z načrtovano izgradnjo se bo porabilo še več virov in energije istočasno pa bo veliko naravno območje slovenskega povezovalnega vodotoka izgubilo moč samoobnove, samo čiščenja in preživetja kopice organizmov. Morda se prav lahko zgodi, da bomo Slovenci svoje naravno razpoložljive vire s tem načinom razmišljanja porabili že v marcu.

Pobudnik v dokumentu Utemeljitev izjeme navaja, da bo načrtovana izgradnja HE prispevala k povečanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov, v skladu z načeli energetske politike in zakonodaje ter strategijo prostorskega razvoja Slovenije. Kot ključne cilje se navaja:

- 1) **Zagotovitev dodatnih 100 MW električne moči in letno dobrih 400 GWh kakovostne električne energije z izrabo obnovljivih virov energije (OVE).** Pobudnik navaja, da se je država zavezala, da bo povečala proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov.¹ Pri tem ocenjuje, da ekvivalenta projektu HESTR za zagotovitev s projektom HESTR načrtovanih količin kakovostne energije z drugimi načini izkoriščanja OVE (vetrna, sončna) ni oz. je bistveno manj učinkovito z več vidikov.
- 2) **Zagotovitev stabilne, fleksibilne električne energije iz OVE za zagotovitev pogojev za vključevanje ostalih manj fleksibilnih virov iz OVE in s tem zmanjšanje uvozne odvisnosti.** Pobudnik glede tega cilja navaja, da močna infrastruktura na osnovi hidroelektrarn s svojimi dinamičnimi lastnostmi omogoča tudi, da se v EES lažje, ceneje in tudi bolj učinkovito vključuje tudi druge manj fleksibilne vire OVE.
- 3) **Drugi posredni cilji države in lokalnih skupnosti na področju trajnostne rabe prostora,** kot so izboljšana erozijska in poplavna varnost ter potencial za razvoj večnamenske rabe prostora.

V študiji »Strokovna podpora...« je navedeno, da se zaradi HE STR na srednji Savi se z veliko gotovostjo pričakuje, da bo prišlo do bistvenih vplivov na hidromorfološke elemente kakovosti in posledično na ekološko stanje voda v skladu s predpisi o vodah. Ker se v takem primeru pričakuje, da bo okoljsko poročilo negativno, je treba izvesti postopek presoje prevlado ene javne koristi ali interesa nad drugo.

V točki 2.3.2 Biotska raznovrstnost – območja Natura 2000 je poudarjeno, da ohranjanje biotske raznovrstnosti predstavlja enega od pomembnih ciljev. Na evropski ravni se biotsko raznovrstnost ohranja z omrežjem posebnih varstvenih območij Natura 2000. V metodi v študiji je biotska raznovrstnost iz vidika neposredne koristi v povezavi z upravljanjem voda pomembno zastopana, saj vključuje tudi vpliv na zavarovana območja narave in ekološko pomembna območja.

---

¹ »Država se je med drugim zavezala, da bo povečala proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov. Za izpolnitev zastavljenega cilja 43 % deleža OVE v sektorju električna energija do leta 2030 bo potrebno povečati proizvodnjo OVE na nivoju RS za več kot 1475 GWh oz. za skoraj 9 odstotnih točk. Izvedba projekta HESTR bo prispevala okvirno 2,47 odstotnih točk k doseganju cilja 43-odstotni delež v sektorju električne energije, z ocenjeno proizvodnjo 403 GWh to pomeni kar 27 % doprinos k ocenjeni potrebni dodatni letni proizvodnji OVE na nivoju RS za doseganje omenjenega cilja, dodatno argumentirano z izrabo ekološko sprejemljivega hidroenergetskega potenciala.«

V odseku reke Save, kjer se načrtuje HE STR, je določeno **območje Natura 2000** ID 3000181. Ime območja: Kum, prav tako je določeno **zavarovano območje lokalnega pomena** Krajinski park Kum. Poleg tega zajema območje tri **ekološko pomembna območja** (EPO): Sava od Mavčič do Save, Zasavsko hribovje in Kum.

V društvu Eko Krog želimo poudariti, da je pri presojanju prevlade druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave (kot bo predvidoma potekalo tudi v primeru HE na Srednji Savi), potrebno upoštevati zaveze naše države k spoštovanju evropskih predpisov ter k upoštevanju že uveljavljene evropske sodne prakse s tega področja.

Leta 1992 je bila sprejeta Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov in prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst (Direktiva o habitatih), katere namen je prispevati k zagotavljanju biotske raznovrstnosti v Evropski uniji. Direktiva o habitatih je vzpostavila omrežje Natura 2000, ki je največje ekološko omrežje na svetu in zajema posebna ohranitvena območja, ki so jih države EU določile v skladu s to direktivo in poleg teh tudi posebna območja varstva, določena v skladu z Direktivo o pticah (Direktiva 2009/147/ES). V 6. členu direktive je določeno, da države članice za posebna ohranitvena območja določijo potrebne ohranitvene ukrepe ter pri tem storijo vse potrebno, da na posebnih ohranitvenih območjih preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in habitatov vrst ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja določena. Postopek obravnavanja načrtov in projektov, ki lahko pomembno vplivajo na območje Natura 2000, je jasno opredeljen.

Direktiva o habitatih v četrtem odstavku navedenega 6. člena predvideva tudi postopek prevlade druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave, ki predstavlja instrument omogoča, da se kljub škodljivemu vplivu nekega plana oziroma posega dovoli njegovo izvedbo, vendar pod posebnimi pogoji. V Sloveniji imamo posamezne korake postopka prenesene v Zakonu o ohranjanju narave (ZON) ter v Pravilniku o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja. Evropska komisija izdala dokument, katerega cilj je državam članicam zagotoviti smernice o razlagi nekaterih ključnih pojmov, uporabljenih v 6. členu Habitatne direktive – gre za razlagalne smernice o določbah 6. člena Direktive so bile prvič izdane leta 2000 in kasneje posodobljene (Upravljanje območij Natura 2000 – Določbe člena 6 direktive 92/43/EGS o habitatih, Evropske skupnosti, 2000).

Besedilo člena 6 (4) Direktive o habitatih:

»Če je treba kljub negativni presoji posledic za območje izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno tistih socialne ali gospodarske narave, in ni drugih ustreznih rešitev, država članica izvede vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti Nature 2000. O sprejetih izravnalnih ukrepih obvesti Komisijo.

Če je zadevno območje območje s prednostnim naravnim habitatnim tipom in/ali prednostno vrsto, se lahko upoštevajo le razlogi, povezani z zdravjem ljudi ali javno varnostjo, ali koristnimi posledicami bistvenega pomena za okolje ali drugimi, po predhodnem mnenju Komisije nujnimi razlogi prevladujočega javnega interesa.«

Določba člena 6 (4) torej obravnava izjeme k splošnemu pravilu, da se lahko dovoljenje izda le za načrte in projekte, ki ne škodujejo celovitosti zadevnega območja, v praksi pa jo je treba uporabljati po zaporedju iz Direktive in ob upoštevanju različnih zagotovljenih stopenj. Člen 6 (4) predstavlja izjemo, zato je treba to določbo razlagati strogo, kar pomeni, da se lahko uporablja le, kadar so v celoti izpolnjeni vsi pogoji iz Direktive (o tem tudi Sodišče v zadevi C-239/046).

Ti pogoji so:

- 1) **Pregled drugih ustreznih rešitev**
- 2) **Pregled nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa**
- 3) **Sprejetje izravnalnih ukrepov**

Pri **pregledu drugih ustreznih rešitev** Evropska Komisija poudarja, da morajo pristojni nacionalni organi zagotoviti, da so bile z enako stopnjo podrobnosti proučene vse izvedljive druge ustrezne rešitve, ki izpolnjujejo cilje projekta. Organ mora proučiti možnost izbire drugih ustreznih rešitev, ki bolj upoštevajo celovitost zadevnega območja. Pri tem je potrebno analizirati vse druge izvedljive in ustrezne možnosti, ki izpolnjujejo cilje načrta ali projekta, zlasti njihovo relativno uspešnost glede ciljev ohranjanja območja, celovitosti in prispevka k celoviti usklajenosti omrežja Natura 2000. Vključujejo lahko druge lokacije ali poti, razvojne načrte in drugo. Predlagatelj projekta tudi ne more trditi, da druge ustrezne rešitve niso bile proučene, ker bi bile predrage, saj ekonomski stroški ne morejo biti edini odločilni dejavnik pri izbiri drugih ustreznih rešitev (o tem Sodišče v C-399/14).

Preden se preide na drugo točko, ali je projekt potreben iz nujnih razlogov v javnem interesu, je potrebno dokazati, da ni takšnih drugih ustreznih rešitev pri konkretnem projektu.

3.1 Prispevek k proizvodnji elektrike iz OVE

Količina proizvedene elektrike je ocenjena na podlagi skoraj 50 let starih podatkov in je nerealna. Celo povečala se je iz prvotnih 350 na 403 GWh. Znano dejstvo je, da se vodostaji rek zmanjšujejo.

Na spletni strani HSE je navedeno »... *predvidene hidroelektrarne na srednji Savi, HE Suhadol, HE Trbovlje in HE Renke, z inštalirano močjo 100 MW in letno proizvodnjo 300 GWh²*«, kar kaže, da je proizvodnja očitno napačno ocenjena.

Na drugi strani je potencial proizvodnje elektrike iz foto napetostnih panelov v Zasavju (brez agro fotovoltaike) ocenjen na 485 GWh³. Trenutno v Zasavju že obstaja proizvodnja elektrike za okvirno ~45 GWh samo iz sonca. Ker je umeščanje lažje in izvedba hitrejša, bodo ti viri predstavljali glavnino proizvodnje oz. manjšanje rabe pri končnih odjemalcih. Letna nihanja se bodo blažila z ostalimi komplementarnimi OVE.

---

² <https://www.hse.si/sl/projekti/savaen/>

³ https://www.podnebnapot2050.si/wp-content/uploads/2020/06/Deliverable_C_1_1-Part-5B-Potencial-son%C4%8Dnih-elektrarn-na-strehah-objektov-v-Sloveniji.pdf

Zaradi suš in vročinskih valov, ki bodo zaradi podnebnih sprememb⁴ bolj intenzivni in pogostejši, bodo HE proizvajale manj elektrike (to se že dogaja, HE se zaustavljajo⁵), na drugi strani pa bodo ravno takrat sončne elektrarne delovale in manjšale ranljivost energetskega sistema.

Oceno proizvodnje je potrebno prilagoditi na bodoče pretoke vode, ne pa zgodovinske, kar bo vplivalo na Oceno, ki ne bo več 1 ampak manj, saj bodo HE delale bistveno manj kot 50 GWh letno.

Omenjeno v gornjem odstavku vpliva tudi na zanesljivost proizvodnje, ki bo manjša, zato ocena 1 ni korektna. V poplavah avgusta 2023 smo videli, da HE ob visokih vodostajih ne delujejo, kot bi laično pričakovali, torej je vidik *Zanesljivost proizvodnje*, precenjen.

Poglavje 3.1.3. *Varovanje podnebje* obravnava samo prihranek CO₂ zaradi proizvodnje elektrike. Podnebnju je vseeno, od kje pridejo emisije, tako da je potrebno obravnavati tudi vgrajene emisije v vse novogradnje, ter gnitje za jezom, ki sprošča metan. Po naših izračunih bi bilo ob optimistični proizvodnji (na podlagi preteklih pretokov) pričakovati 170.000 t CO₂ letnega prihranka zaradi proizvodnje elektrike (29,28 in 39 MW, ter ocene delovanja na polni moči 3700 u letno). Zgolj zaradi gnitja za jezom, pa bi bilo letno ~350.000 t CO_{2eq}⁶ kar pomeni, da bi bile elektrarne proizvajalec TGP (brez ocene vgrajenih emisij). Iz tega sledi, da je ocena 1, popolnoma neutemeljena. Analiz TGP zaradi jezov in izgradnje elektrarn ter celotne pripadajoče infrastrukture ni bilo v dokumentaciji in je nujna za preverbo podnebne upravičenosti projekta.

Ocena 1 pri »povezava na elektro omrežje« je napačna zaradi napačne ocene proizvodnje (v praksi bo bistveno manj kot 7,4 GWh/km letno).

Učinkovitost izrabe razpoložljivega potenciala je ocenjena abstraktno, nerealno, z prevelikim pretokom. Način izračuna učinkovitosti izrabe potenciala je napačen in je zato napačna tudi ocena 1.

Enako velja za *Stopnja izrabe glede na krivuljo trajanja pretoka* ki ne upošteva sprememb hidroloških razmer zaradi podnebne krize – več bolj ekstremnih suš.

Menimo, da predlagatelji v zadevi niso uspeli prikazati, da ne obstajajo druge rešitve, ki bi zasledovale cilje, ki so bili navedeni v utemeljitvi pobudnika (glej Utemeljitev izjeme):

- **Zagotovitev dodatnih 100 MW električne moči in letno dobrih 400 GWh kakovostne električne energije z izrabo obnovljivih virov energije (OVE).**
- **Zagotovitev stabilne, fleksibilne električne energije iz OVE za zagotovitev pogojev za vključevanje ostalih manj fleksibilnih virov iz OVE in s tem zmanjšanje uvozne odvisnosti.**
- Drugi posredni cilji.

⁴ https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_sl

⁵ <https://www.delo.si/novice/okolje/zaradi-nizkega-vodostaja-soce-zaustavili-hidroelektrarno-solkan/>

⁶ <http://documents.worldbank.org/curated/en/739881515751628436/pdf/122610-WP-PUBLIC-WFinalApplicationFilesWeBookW.pdf>

Upoštevanje načela previdnosti:

8. člen Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16, 61/17 – GZ, 21/18 – ZNOrg, 84/18 – ZIURKOE in 158/20) - Načelo previdnosti - navaja, da »*Uvajanje novih tehnologij, proizvodnih postopkov in izdelkov je dopustno le, če ob upoštevanju stanja znanosti in tehnike ter možnih varstvenih ukrepov ni pričakovati nepredvidljivih škodljivih učinkov na okolje ali zdravje ljudi*«.

Prosimo, da se v analizi vplivov HE na okolje ustrezno ovrednoti in argumentira tudi spoštovanje Načela previdnosti.

Prosimo, da se v analizi vplivov HE na okolje ustrezno ovrednoti in argumentira tudi spoštovanje evropskega načela »Do no significant harm«, in sicer vseh 6 točk (Taxonomy Regulation).

Upoštevanje načela »Do no significant harm« (Brussels, 12.2.2021 C(2021) 1054 final: Technical guidance on the application of “do no significant harm” under the Recovery and Resilience Facility Regulation)